

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Zivilski delavci glasujejo o reprezentaciji pri kolektivnih pogajanjih. Spodnja slika kaže delavce pred volilnimi prostori v San Franciscu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
CLASLO EN LASTINA SLOVENSKA NARODNA
PODPORNA ZVEZDA

Organ of and published by the Slovene National Youth Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago) \$5.00 per year, for Canada \$6.00 per year, for Europe \$7.00 per year, for foreign countries \$8.00 per year.

Advertising rates on agreement—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Editor: Dr. J. J. Lewis, 1001 N. Dearborn Ave., Chicago, Ill. 60610. Phone: 3-1234. Second-class postage paid at Chicago, Ill. Postmaster: Please send address changes to PROSVETA, 1001 N. Dearborn Ave., Chicago, Ill. 60610.

MEMBER OF THE PROGRESSIVE FRONT

130

Težke posledice razkola

Konflikt med unijami ADF in CIO na industrijskem polju se je razširil tudi na politično polje. Cela vrsta delavskih porazov v volilnih bojih v teku enega leta poteka naravnost iz tega katastrofalnega konflikta med unijami.

Porazi v Detroitu, Seattlu in drugih krajih nosijo prečiten pečat delavske razcepljenosti, izvirajoče z industrijske fronte. Vsako drugo tlačenje teh porazov bo težko držalo in nikogar prepričalo, posebno ne onih, ki se ne dajo premotiti s frazami in demagoštvom krikih prerokov.

Kako more ameriško delavstvo pričakovati kakšnega konkretnega uspeha na političnem polju, dokler imata Ameriška delavska federacija in Odbor za industrijske unije vsak svojo "nestrankarsko ligo", ki v volilnih tekmah druga drugi uničujeta volilne rezultate? Na ta način ne more biti uspeha — in ameriška reakcija se lahko smeje naivnim delavcem.

Malokje je opaziti, da ADF in CIO kooperirata v volilnem boju; če se to zgodi kje lokalno, se ne godi iz prepričanja oziroma iz delavskih principov, temveč pod pritiskom lokalnih razmer, ko mora tudi največji tepec na čelu te ali one unije spoznati, da medsebojni delavski razdor vodi naravnost do uničenja obeh unijskih strank. Ker je takšna prisiljena enotnost tu pa tam le lokalnega pomena, naravno ostane brez blagodejnega vpliva na položaj v splošnosti.

V čigavem interesu se nadaljuje nezmisljeni razkol? Saj je vendar jasno, da izrazite načelnosti ni videti na eni in ne na drugi strani. Če bi na primer "Delavska nestrankarska liga", katero vodi CIO oziroma John Lewis, imela kakšen resen program, ki bi vsaj cikal na kakšne dalekosežne reforme v smeri za odpravo kapitalističnega sistema, bi človek še malo pomislil. Tako pa nima nič, na kar bi se zavedni delavci lahko opirli. Na obeh straneh poudarjajo le malenkostne newdealške reforme! Na obeh straneh je le abstraktno poudarjanje demokracije!

V odsotnosti načelnih razlik moramo torej zaključiti, da se razkol med organiziranim delavstvom nadaljuje le v interesu voditeljev. William Green, vodja Ameriške delavske federacije, je znan socialni drobtinar in politični nazadnjak; prav tako so njegovi pomočniki od prvega do zadnjega politični nazadnjaki in socialni jalovci. Woll in Hutchinsons sta celo pristaša konservativne republikanske politike. Ali je John Lewis kaj boljši? Niti za las ne! Socialno in politično je danes tam, kjer so konservativni voditelji demokratske stranke, na primer Farley.

Ne Green niti Lewis se nista še nikdar izrekla za globlje socialne reforme, ki bi vodile do odprave kapitalističnega sistema. Oba sta zvesta pristaša tiste nemogoče politike, katera hoče, da bosta "volk sit in koza cela", to je, da se bo kapitalistom in delavcem dobro godilo...

Dovolj prič je že povedalo, da razkol traja zaradi tega, ker sta oba glavna voditelja preveč trmasta, da se bi umaknila. Oba iskoriščata potrpežljivost tisočih članov strokovnih in industrijskih unijskih za svoj osebni prestiž. In zaradi tega naj se sedem milijonov organiziranih ameriških delavcev — po tri in pol milijona v vsakem taboru — kava med seboj in medsebojno uničujoče učinkovitost obeh protivniških delavskih organizacij!

Lewis danes bolj sovraži Greena kot sovraži ameriške kapitaliste — in Green bolj sovraži Lewisa kot sovraži Forda, Girdlerja ali Knudsen. In sedem milijonov delavcev je pozvanih, naj se prav tako sovražijo med seboj in izčrpajo svoje energije v bratakem boju namesto v boju s svojimi praviimi izkoriščevalci!

Da se še vedno zavlačuje ustanovitve prepotrebne masne delavske stranke, tega so krivi nazadnjaški voditelji! Krivi so valed tega, ker nimajo vere v demokratska sredstva — čeprav imajo demokracijo zmirom na jeziku — izobrazbe in organizacije, temveč sanjajo o stokrat že izjavljeni metodi "okupiranja" demokratske stranke ali katere druge reakcionarne, kapitalistične stranke. Okupirali ne bodo ničesar, so pa dobri za zavlačevanje učinkovite delavske stranke v Ameriki in za — razbijanje edine zdrave delavske politike.

Koliko časa bo še ameriško delavstvo moralo čakati, predno se izbere svojih starokopitnih in sebičnih voditeljev?

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Klubov piknik 5. junija

Cleveland, O. — Podpisani sem član SNPJ in JSZ, dopisov pa še nisem pisal, poskusil pa bom sedaj. Naznaniti namreč hočem, da klub št. 28 JSZ priredi piknik v nedeljo, dne 5. junija, na dobroznanih Zornovih prostorih na Bradley rd. v Brooklynu. Kdor nima svojega avta, se bo lahko peljal s trukom, ki odpelje izpred Tratarjeve gostilne ob eni uri popoldne, to je na 10700 Reno ave., dol po Prince ave. Truk se ustavi na E. 93rd st. Voznik je prost. Na pikniku se obeta dobra postrežba v jedachi in pijači, tako tudi v muziki. Zapeli pa bomo lahko kar vsi skupaj, saj bomo vsi dobre volje. Res so slabi časi, vedno nanje misliti pa tudi ne gre, nekoliko razvedrila nam ne škoduje. Na tem pikniku pa nam ne bo manjkalo razvedrila in veselja. Vabljene ste vsi rojaki in rojakinje, da nas obiščete v velikem številu, po možnosti pa vam o priliki uslugo vrne.

Frank Gustinčič, 139.

Jubilej "Big Tonyja"

Oakland, Calif. — Proslava Prvega maja federacije SNPJ za severno Californijo je za nami in v zadoščenju vsem. Nedvomno bo imela navzočnost br. A. Vidra, gl. tajnika SNPJ, dobre posledice za organizacijo, le žal, da nam ni mogoče imeti več takih prireditev. Ker je bil potek priredbe že opisan, bom omenil par drugih stvari.

Eden največjih bratomornih bojev na delavskem polju se že delj časa razvija na pacifični obali: boj med unijami AFL in CIO. Kako daleč se bo ta boj razvil, je sedaj težko povedati. Na eni strani je v prvi liniji unija pristaniških delavcev, ki imajo izvršno disciplinirano članstvo pod vodstvom Harryja Bridgea, ki ga bi reakcionarne sile rade deportirale ali pa se ga iznebile po zgledu Toma Mooneyja. Na drugi strani pa imamo sicer dobro članstvo raznih strok, ki pa je, žal, pod vodstvom voditeljev stare šole, ki se nikakor ne morejo sprijazniti z novimi potrebami in razmerami sedajnjega časa. Krono rakitstva pa gotovo odnese tajnik državne federacije V. Delovna je tega človeka je poglavje samo na sebi in enkrat kasneje bom podrobneje opisal izdajalsko postopanje tega uradnika v delavskem gibanju. Zeleti je in nujno potrebno je, da prizadeto članstvo enkrat spregleda in pošlje take ljudi kamor spadajo.

Ozrno se nekoliko tudi na bolj prijazno stran našega življenja. Dasi je enolično, vendar nam včas posije prijazen žarek,

ki nam ostane v spominu kot nekako vzradočenje, katero se ne more primerjati denarni ali podobni vrednosti. Dogodek, ki nam bo ostal dolgo v spominu, je bila tridesetletnica zakonskega življenja našega prijatelja in njegove žene Tonyja in Josephine Tomšič, ki je bolj znan kot "Big Tony" iz Oaklanda. V soboto večer, dne 14. maja, se je zbrala večja družba pri "Big Tonyju". Se razume, da ni manjkalo jedace ne pijače. Ker sem bil delegiran, da strežem gostom s pijačo, sem imel lepo priliko opazovati razne obraze, zato hočem nekatere posamezne malo opisati oziroma omeniti.

"Big Tony" in žena sta bila obdarjena od "tete štorikije" s štirimi sinovi in eno hčerko. Danes so vsi odrasli in že poročeni razen mlajšega Franka. Razume se, da so bili vsi navzoči z družinami. Toda, da se povrnem k proslavi sami. Gostje so se pričeli zbirati že ob sedmih zvečer. Med prvimi so bili John Barich z ženo, Joe Petrich z ženo, Frank Heier z ženo in več mladine. Seveda je bil že čas okrepčila. Sodček je pripravljen in jubilat Tony pravi: "Pojdaj za baro in napolni kozarce." Medtem prihajajo še drugi gostje: A. Lekahan z ženo, Joe Malnar in sin iz Richmonda, J. Oanik z ženo, družina Franka Slabyja, mrs. Miller in Josephine Obrt.

Godba je igrala in v pomoč koncertinam je prišel Chas. Hansen z gostili, ki je privedel sabo dve mladi devotki. Čas je hitro potekal. Posebno je spravi družbo v dobro voljo Mike Kochevar s svojimi dovtipi. Jubilanta sta bila poklicana v sialnino hišo in kmalu potem se pojavi poročna povorka, ki koraka k nalašč za to pripravljene "altarju" pod zvezdnatim nebom. "Poročni zvončki" so zapeli pod vodstvom Mike Kocharja, sledil mu je obrednik v osebi Andreja Lekšana v primeri uniformi, nato poročni par "Big Tony" in njegova boljša polovica, strežnik, vnuk poročencev, Ronald Tomšič, in drugi. Sledil je obred, ki se je gotovo precej razlikoval od onega pred trideset leti.

Mislím, da ni potrebno natančno opisovati poteka "poroke", rečeno naj bo le, da je obrednik (kakršnikoli denominaciji je že spadal) dovršil svojo nalogo zelo dobro. Jubilanta sta si obljubila zvestobo za nadaljnih 30 let, četudi je bilo nekoliko pomisleka od strani neveste. Ona je namreč vprašala, ali ni že čas, da si človek "po tridesetih letih napravi izbiro". Ker pa je Big Tony obljubil, da bo še nadalje fanj fant z mladi-

Sola v Greenbeltu, Md., v kateri dobivajo učenci pouk o združništvu.

mi idejami, je bila jubilatka pri volji še nadalje nositi breme zakonskega življenja. Po zraku je zašumelo in pričel je padati riž kot tridesetdnevna ploha v februarju. Nato se je servirala večerja, a novi gostje so še vedno prihajali. Med drugimi vidim L. Tavčarja, W. Judniha, Franka Rusa, Leo Koeniga, D. Iskro, J. Oanika in še mnogo drugih, katerih imen se sedaj ne spominim. Ko se je že na vzhodu začelo svitati, sem jo mahnil proti domu, drugi so pa še pričeli s pravo zabavo, ki se ni končala do 8. zjutraj.

Končno naj omenim, da je bilo navzočih mnogo mladih ljudi, katerih nisem imenoval in upam, da mi oprostite, ker je pač nemogoče vseh omenjati tukaj. Mrs. Tomšič in njena hči mrs. Rosie Perata sta pogostili navzoče z dobrim zajtrkom in tako so se gostje vsi zadovoljni začeli razhajati proti domu z željo jubilatoma: Na mnoga leta!

Albert Hrast.

Predpriprave za slavlje SNPJ

Detroit, Mich. — Pri našem SND je sedaj vsepolno življenje, kajti balincanje je v polnem razmahu. Organizirale so se razne balincarske skupine društev in klubov ter doma. Mislím, da je že kakih 10 do 12 skupin. V vsaki skupini ali "timu" so po štirje igralci in eden za rezervno ali "spare". Igrajo po tri igre ali "games". Skupina, ki dobi dve igri izmed treh, dobi prvenstvo za dotični dan. In tega se detroitski igralci držijo in na tak način se bo vršila tekma na dan slavlja SNPJ. Igrali bodo štirje proti štirim in šlo bo za 24 pointov. Detroit se pripravljajo na zmago nad vsemi balincarskimi skupinami, ki pridejo v Detroit na Labor day.

Toda to še ni vse! Posebno pridno se vežbajo v balincanje naše ženske in zgleda, da se bodo lahko spoprijele z moškimi. One sicer nimajo pri igranju tistih imen, ki jih navadno moški rabijo, kot "resta, basta, pjomba" itd., kljub temu pa znajo fino zadeti in tudi izbiti. Zato pa rojakinje v drugih naselbinah, posebno one, ki nameravajo na Labor day v Detroit na slavlje SNPJ, dobro se pripravite, da bo čimveč zanimanja! Več o slavlju samem in pa o raznih tekmah, ki bodo na programu, se bo poročalo pravočasno v Prosveti, tako se bo tudi uredilo vse potrebno, da ne pride na dan v tekmi do morebitnega neapoznoma.

Članstvo SNPJ naj se že sedaj prične pripravljati, da nas obišče na Labor day v Detroitu, ki bo ostal marsikomu v dolgem in prijetnem spominu. S tem bomo pokazali tudi naše zanimanje in delo za SNPJ in splošen naš napredek. Do slavlja je časa ravno še tri mesece in v tem času se lahko vsi prav dobro pripravimo.

Anton Jurca, 121.

Clevelandska religiozna kriza

Cleveland, O. — Ko človek premišljuje o vsem modernem in božjem kapitalističnem in militarističnem ter imperialističnem raketirakem humbugu, ne more razumeti, dali je vse to mogoče. Saj živimo v dvajsetem stoletju, ko je tehnika dosegla le napredek, zraven tega pa imamo toliko molin in cerkev in pa na kupe postav in zakonov, ki so bili sprejeti le zato, da se ljudi stvru deli pravica in da se širi resnica. Kljub temu pa cvete velikansko izkoriščanje, delavskim množicam se še vedno godi krivica in resnica najbolj zatajujejo tisti, ki jo bi morali širiti. O slavlju v kulturnem vrtu ne bom pisal, ker so to storili oziroma menda še bodo storili drugi, kako so se kulturnezi pripravljali in kako jim je nebo z

dejtem štrane zmčalo. Omenil pa bom clevelandsko religiozno krizo.

Dne 1. maja je bil tukaj že ves relif izčrpan in namah je bilo 75 tisoč ljudi prepuščenih in izročeni ljubemu Bogu, naj jih kar on sam preživlja. Ker pa člani Delavske zveze vedo, da od Boga ne morejo ničesar pričakovati, so šli na religiozno postaje in napovedali so sežečo stavko in tam sedeli ves teden. Dne 9. maja so imeli mestni očanci svojo sejo in ti religiozni siromaki so se preselili v mestno hišo v aldermansko dvorano ter od župana in zbornice zahtevali, naj vzamejo denar iz posebnega fonda, v katerem ima mesto za garancijo bankirjem \$20,000,000. Župan je to enostavno odklonil z motivacijo, češ, da to bi bila ravbarija, ako bi morali bankirji za denar nekoliko počakati. Ali pa ni bila ravbarija, ko so vsem mestnim delavcem pridržali tedensko plačo, da so dali ljudem na relifu aramotni relif po 8c za obed?

Sedaj pa naj kdo dokaže, da ni to postopanje z religiozno direktno norčevanje iz prizadetih ljudi v tej draginji! In ko so siromaki videli, da se jim godi prevelika krivica, so kar tam obsedeli in čakali spet teden dni.

Pozno v soboto popoldne, ko je glavni predsednik Delavske zveze govoril, so po končanem govoru skupno odkorakali v sredino mesta in se od tam mirno razšli z obljubo, da se v ponedeljek 16. maja spet vrnejo in "zasedejo" mestno zbornico s števčim številom ljudi. Res, dne 16. maja ob 7. zvečer je bila mestna zbornica polna ljudi. Namesto da bi zbornica pričela z zborovanjem ob sedmih, je pričela šele ob 8.40. Sklenili so, da se vzame denar iz sklada mestne elektrike, namreč vsota \$120,000 za en teden relifa. Obenem so tudi sklenili, da vrnejo mestnim delavcem za prejšnji teden plačo. Izvolili so tudi odbor, da gre h gvernerju in pa v Washington, da se posvetuje v zadevi clevelandske religiozne krize. Naš najboljši koncilm, ki ga pridno zagovarja A. D., je te ljudi zmerjal, namesto da bi zanje kaj storil. Clevelandska slovenska lista sta o vsem tem zelo blado poročala. Vsed tega so rojaki, ker niso vedeli o tej situaciji, ostali doma in stradali, namesto da bi se pridružili tej grupi in se z njo vred borili za živče. Še celo naprejevali so šli kar naprej v Pittsburgh v boj proti Prosveti in njenemu uredniku. Ne vem, če imajo 75 tisoč revnih in izstradanih ljudi za "manjše zlo" kot Prosveto? Naši mestni očanci in državni ter zvezni kongresniki so se pa rajši udeležili kulturne parade, kakor da se bi skupaj zbrali in reševali religiozno krizo.

V imenu organizacije Workers Alliance se iskreno zahvaljujem za finančno pomoč hrvaškemu pevskemu društvu "Abrašević" in klubu št. 27 JSZ, ter njegovi Zarji in vsem trgovcem, ki so kaj darovali v denarju in jestvinah v pomoč sedečim stavkarjem.

Klub št. 27 JSZ in njegov pevski zbor Zarja priredita svoj skupni letni piknik v nedeljo, dne 19. junija, na Pintarjevi farmi. Na programu bo tudi na letošnjem pikniku petje in ples. Za ples bo igral Barbičev orkester. Če bo še kaj drugega novega na tem pikniku, bo poročano pozneje. Zapomnite si datum: 19. junija.

Louis Kocjan.

Jugoslovanski naseljencem v Detroitu

Detroit. — Pred par meseci se je začela kampanja za ustanovitve združne prodajalne med Slovenci oziroma Jugoslavo-vani v Detroitu. Sklican je bil shod, ki se je vršil na 20. aprila (Dolje na 3. strani.)

Avtosugestija

Nedavni poskusi so pokazali, da živalim lahko sugerirajo vtise, ki so živo nasprotje dejanske stanja. Živali se v takem primeru našajo natanko tako kakor ljudje. Taki nedavni poskusi so naredili z nekim psom.

Ves teden so mu vsak dan vbrizgavali morfij. Ta injekcija je vplivala manj kakor vsakega človeka: žival je zaspala. Do tedaj prav nič nenavadnega. Po vbrizganju zdravnik s kosmičem vate označil ubodeno mesto. Po osmih dneh, ko se je žival že navadila na injekcije, jo je zdravnik samo odrgnil z to tam, kjer ji je drugače vbrizgnil morfij, da to pot ji ni dal injekcije. Zda se je zgodil čudež. Po nekaj minutah je pes pokazal znake, ki se pojavijo po vbrizganju morfija, to se pravi, trdno je zaspal, ni dobil nikakršne injekcije. Nedolžno drugja s sterilizirano vato ga je preslepalo, ko so učenjaki psu sugerirali injekcije, učenjaki so bili natanko isti, kakor če bi mu bili vbrizgali pravo injekcijo.

Rekli boste, da je pes razumna in občutljiva žival — a kaj boste porekli k poskusom z nami, ki so se prav tako obnesli? Zdravnik je kaj dni zapored drgnil nekaj miši za ušesom, potem jim je pa vbrizgnil pol grama ovčje krvi. Po naravnih zakonih so se začele v miših riti obrambne snovi, antitoksini, ki naj razrujejo žival pred tujim elementom. Vbrizvanje je trajalo dva tedna in miši so nanj agirale čedalje intenzivneje. Nekega dne so vbrizgavanje na lepem opustili in zdravnik miši samo še čehljal za ušesi. Tedaj se je zgodil čudež. Miši so podlegly sugestiji in se še dalje vedle, kakor bi bile dobile injekcije antitoksinov so ustvarile še več ko doslej. Volj je bilo, da so jih samo počehljali za ušesi in so jim sugerirali injekcijo, ki jim je v resnici niso vbrizgnili.

Podobne poskuse so naredili tudi z dojenčkom. Kadar so začeli jokati, so jim v obraz saplahno sapo. Isti hip so z zvoncec pozvali. Presenečeni zaradi nepričakovanega vetra dojenčki nehali jokati. Po nekaj poskusih pa niso več spustili, ampak so samo pozvali. Učinek je bil isti. Komaj je zvonec zazvonil, otroci vselej utihnili.

Spričo tega se nam vsiljuje vprašanje: prav za prav tu reagira, možgani, inteligenca ali telo? Odrasli ljudje reagirajo prav tako kot otroci in živali. Dokaz za to so nam poskusi z zdravljem vodenice. Navadno zdravljenje obstoji v tem, da vbrizgajo bolniku srebrenje injekcije, da telo shujša. Te injekcije pa lahko postanejo nevarne. Nekemu nemur zdravniku se je posrečilo zdraviti bolnika s srebrenje injekcijami, da je dalje živ, brne injekcije, a ko je to začelo ugodno agirati, mu je namesto živega srebra vbrizgal navadno raztopljeno sol. Pacienti so agirali kakor prej. Organizem se je dal slepariti.

Najboljši primer podobne sugestije je vendarle primer nekega ameriškega električarja. Mož je bil v službi v neki električni trali za tok zelo visoke napetosti; živel je v prestrašen strahu, da ga bo na lepem ubil čeprav so imeli v centrali proti temu do varnostnih naprav. Nekega dne se je pa takrat neke žice, padel in obšel kakor električni tok. Telo se mu je sklenilo, da ga ubije električni tok. Telo se mu je sklenilo, da ga ubije električni tok. Nekaterih sinjo. Obdukcija je ugotovila, da je živa, zelo neverjetnega. Takrat, ko se je nesre dotaknil žice, v njej sploh ni bilo elektrike! Mož je ubila avtosugestija; najbrž neje je bilo pa to, da je bilo njegovo takšno, kakor bi ga bil ubil električni tok.

Navedeni primeri pričajo, koliko moč avtosugestija. Ta moč utegne biti prav pogubna kakor blagodejna. Naloga zdravnikov je, da jo uravnavajo tako, da bo človeku korist.

Nikotin in alkohol

Znani fiziolog dr. Gerhard Venzmer govori v nekem članku o vplivu alkohola in nikotina na človeško zdravje. Pravi, da sta ti dve pod nekimi pogoji škodljivi in zahteva preprečevanje alkohola za mladostnike in ljudi šibke volje. Izreka se tudi drugače za mladost.

Po drugi strani pa zastopa naziranje, da alkohol v zmernih količinah za odrasle, ki organizem ne samo neškodljiv, temveč tudi zdravi, saj ga dajanje celo pospešuje in sprošča. Kar je potrebno baš v našem nemirnem življenju. Da alkohol v zmernih količinah nikakor ni škodljiv, nam dokazuje to, da so ljudstva, ki ga uživajo, prav tako krepka, zdrava, delovno živijo prav tako dolgo in imajo krepko potomstvo kakor ljudstva, ki se alkohola izogibajo. Ne razgovorja razloga izogibajo. Ne uživajo, pa vendar zlorabljanje alkohola je škodljivo. Po preprosti logiki alkohola, ki jo nekateri zahtevajo, strelja nedvomno mimo cilja.

Z zdravniškega stališča je zloraba nikotina nevarnejša nego nezmerno uživanje alkohola. Nikotin napada živčni sistem, po njem se rado pojavlja tresenje, močno utrujenost, zadržljivost, povečano delovanje ščitne žleze, vsi posledični, ki jih ni podcenjevali, da ima zadnjem času so tudi ugotovili, da ima prekomerno kajenje s strani žensk za posledico nerodovitnost. Kar se tiče alkohola in nikotina, velja zelo pametna beseda starega grškega Paracelza: "Vse stvari so strup in ničesar ni brez strupa. Toda količina je tisto, kar lahko napravi, da kakšna stvar ni strup."

Letak Delavske nestrankarske lige, ki naglašava važnost enotne politične fronte progresivcev.

Izprtje stavbnih delavcev v St. Paulu

F. M. DOSTOJEVSKI:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s pripisom — Poslovani Vladimir Levčič

"Bil je v nesporno bolnem stanju duha; sam mi je priznal, da blede, vidi prikazni ter srečava na ulici razne osebe, ki so že umrle, in da prihaja vsak večer satan k njemu v vas," je končal doktor. Po tej izpovedi se je slavni zdravnik odstranil. Pismo, ki ga je bila predala Katerina Ivanovna, so položili k stvarnim dokazilom. Sodniki so se posvetovali in sklenili, da se bo obravnava nadaljevala in da se ne pričakovani izpovedi Katerine Ivanovne in Ivana Fjodoroviča sprejmeta v zapisnik.

A nadaljnega poteka sodne obravnave ne bom več opisoval. Izpovedbe ostalih priče so bile itak samo ponovitve in potrditve prejšnjih, čeprav je imela sleherna svoje značilne posebnosti. Ponovim pa, da bo v govoru državnega pravdnika, h kateremu preidemo takoj, vse to strnjeno in zbrano. Vsi so bili razburjeni, vsi elektrizirani po pravkaršnji katastrofi in so s skelečo radovednostjo čakali čimprejnjega razpletka, govorov obeh strank in sodbe. Fjodorovič je bil po izpovedbah Katerine Ivanovne kar pretresen. Zato pa je triumfalno državni pravdnik. Ko je bilo zaslišanje končano, so odredili premor, ki je trajal malone uro. Napolnjen predsednik otvoril sodno debato. Bilo je menda ravno ob osmih zvečer, ko je naš državni pravdnik Ipolit Kirilovič pričel svoj obtožni govor.

VI

Govor državnega pravdnika. Karakteristika

Ipolit Kirilovič je pričel svoj obtožni govor ves tresoč se od živčne drhtavice, s hladnim, bolestnim potom na čelu in sencih, čudeč, kako ga po vsem telesu zaporedoma izpreletavata vročina in mraz. Tako je pozneje sam pripovedoval. Smatral je ta govor za svoj chef d'oeuvre, za chef d'oeuvre vsega svojega življenja, tako rekoč za svojo labodjo pesem. In res je čez devet mesecev umrl, tako da bi se bil, kakor se je pokazalo, če bi bil slutil svoj konec, po pravici lahko primerjal z labodom, ki poje poslednjo pesem. V ta govor je položil vse svoje srce in ves um, kolikor ga je imel, ter z njim nepričakovano dokazal, da se v njem ni skrivalo samo grajsko čuvstvo, ampak tudi "prekleta" vprašanja, vsaj toliko, kolikor je mogel naš ubogi Ipolit Kirilovič najti v sebi prostora zanje. Njegov govor je najbolj učinkoval s tem, da je bil odkritosrčen: iskreno je veroval v obtoženo krivdo in ga ni obtoževal samo po svoji službeni zapovedani dolžnosti, ampak, ko je klical na "maščevanje", se je resnično ves tresel od želje, da bi "rešil domovino". Celo naše žensko občinstvo, ki je bilo koncem koncev sovražno Ipolitu Kiriloviču, je vendarle priznavalo, da je ta govor napravil nanje nenavadno globok vtis. Prišel je z drhtečim, od napetosti se trgačim glasom; toda prav kmalu se mu je glas popravil, zazvenel po vsaj dvorani in ostal tak do konca govora. Komaj pa je končal, je malo manjkalo, da ni padel v ommedlevico.

"Gospoda porotniki!", je pričel obtožitelj, "glas o današnji zadevi se je kakor grom raznesel po vsej Rusiji. A čemu se tako čudijo, bi človek vprašal, kaj vzbuja tolikšno grozo? Pri nas, mislim, posebno še pri nas? Saj smo vendar tolikanj navajeni vsega tega! A prav to je vzrok naše groze, da take temne zadeve skoro niso več strašne za nas! Evo, naša navajenost, ta nas mora navdajati z grozo, ne pa po edini zločin tega ali onega individua. Kje so vzroki našega ravnodušja, našega le mlačnega gledanja na take stvari, na taka znamenja časa, ki nam obetajo nezavidno bodočnost? Ali v našem cinizmu, v prerani iznemoglosti duha in domišljije naše še toli mlade družbe, ki je že tako zgodaj opešala? Ali v naših do korenin omajanih npravnstvenih načelih, ali nemara v tem, da takih npravnstvenih načel pri nas morda vobče ni?

Ne bom reševal teh vprašanj; a mučna niso zato nič manj in sleherni državljani ni samo primoran, ampak tudi dolžan, da trpi zaradi njih. Naš porajajoči se, zdaj še boječni tisk je storil družbi vendarle še nekaj uslug, zakaj brez njega ne bi nikdar le količkaj popolno zvedeli o teh strahotah razbrzdane volje in npravnstvene propalosti, ki jih on v svojih stolpeh neprestano sporoča vsem, ne samo tistim, ki posečejo

dvorane novih javnih sodišč, ki nam jih je podaril naš sedanji vladar. In kaj čitamo skoro sleherni dan? O, vsak trenutek take stvari, da celo naša današnja zadeva obledi pred njimi in postaja v primeri z njimi skoro nekaj vsakdanjega. A najbolj važno je to, da pričuje večina naših ruskih, naših narodnih kriminalnih zadev baš o nečem vseobčnem, o nekakšni splošni bedi, ki se je vdramila med nami in s katero se je, kakor z vsakim vseobčnim zlom, že težko boriti.

Tu vidimo mladega, sijajnega oficirja iz višje družbe, ki je šele pričel svoje življenje in karijero, pa podlo, na tihem, brez vsakega očitka vesti zakolje majhnega uradnika, ki je deloma celo njegov dobrotnik, in njegovo služkinjo, da ugrabi svojo zadolžnico in z njo vred tudi ostale uradnikove denarce, češ: "prilegli se mi bodo za moje velikosvetske zabave in moje bodoče karijero". Ko ju je zaklal, položi obema mrtvecema blazini pod glavo in odide.

Tam vidimo mladega junaka, vsega obveščnega s križci za hrabrost, ki na veliki cesti razbojniško ubije mater svojega vodje in dobrotnika ter zatruje svojim tovarišem, ki jih pregovarja za to dejanje, da ga ona "ljubi kakor rodnega sina in bo zato poslušala vse njegove svete in ne bo ničesar ukrenila za svojo varnost!"

Recimo, da je to izvržek — a v našem današnjem času se skoro ne upam več reči, da bi bil samo osamljen izvržek. Kak drugi sicer nikogar ne zaslije, zato pa misli in čuti prav tako kakor on in je v svoji duši prav tako brezčasten kakor on.

V tišini, kadar je s svojo vestjo na samem, se morda vprašuje: "Kaj je prav za prav čast, in ali ni strah pred krvjo predsodek?"

Morda bo kdo zakričal proti meni, češ da sem bolehen, histeričen človek, da nezasišano obrekujem, da fantaziram in pretiravam. Le naj, le naj — in, Bože moj, kakor bi se jaz prvi razveselil, če bi videl, da je res tako! O, le ne verjamite mi, le imejte me za bolnega, zapomnite si samo moje besede; zakaj tudi če je v mojih besedah le desetina, le dvajsetina resnice — tudi tedaj je to grozno! Poglejte, gospoda, poglejte, kako se pri nas streljajo mladi ljudje: o, brez najmanjšega hamletovskega vpraševanja po tem, kaj bo tam, brez vsakega sledu o takih vprašanjih, kakor da je to poglavje o naši duši in vsem, kar nas čaka onkraj groba, v njihovi naturi že davno iztrebljeno, pokopano in s peskom zasuto. Ozrite se končno na naše razuzdanstvo, na naše sladostništke.

Fjodor Pavlovič, nesrečna žrtev tega procesa, je v primeri z nekaterimi izmed njih skoro nedolžno dete. In vendar smo ga vsi poznali, "živel je med nami". Da, s psihologijo ruskega zločina se bodo morda kdaj ukvarjale najprve glave, naše in evropske, kakaj predmet je vreden tega. A to proučevanje se bo vršilo kdaj pozneje, ko bo že dovolj časa za to in ko se bo vsa tragična abotnost našega sedanjega trenutka umaknila malo delj v ozadje, tako da jo bo moči bolj pametno in bolj nepristransko pregledati, nego morejo to storiti ljudje, kakršni sem na primer jaz. Zdjaj pa se ali zgražamo ali hlinimo, da se zgražamo, med tem ko se v resnici naslanjamo ob prizoru kot ljubitelji močnih, ekscentričnih občutkov, ki razgibavajo našo čilnost in leno praznoto, ali pa se naposled kakor majhni otroci z rokami otepujemo in branimo strašnih prikazni ter skrivamo glavo v blazine, dokler ne mine grozni privid, da ga nato takoj spet pozabimo v veselju in igrar. Toda prej ali slej bomo morali vendar tudi mi trezno in premišljeno pričeti svoje življenje, tudi mi bomo morali dati vsaj čemurkoli v svojem družabnem življenju višji zmisel ali vsaj pričeti to ozmišljenje svojega življenja. Velik pisatelj prošle dobe primerja na koncu največjega svojih del vso Rusijo z drzno trojko, ki drevi proti neznanemu cilju, in vzlika: "Oh, trojka, ptica trojka, kdo si te je izmisli!" in dodaja s ponosnim navdušenjem, da se vsi narodi spoštljivo umikajo tej trojki, ki drevi čez drn in strn.

(Dalje prihodaj.)

L. Zara:

Sočutno srce

Na vratih je visela steklena plošča: "Sočutno srce". Spodaj v kotu je bilo pa napisano: "Doktor Elder Gluck, poslušalec."

V čakalnici je vladala prijetna mračna svetloba. Na stinih usnjatih naslanjačih so sedela mlada dekleta, stare gospe in neke starejši moški. Za mizo je kraljevala sivolasa sprejemna dama. Ko je zagorela rdeča luč, je najprej skrbno pregledala zapisnik pred seboj, potem je pa pomignila staremu gospodu. Temnolasa mladenka je nepotrpežljivo skočila kvišku:

"Jaz čakam že tri četrt ure."

Sprejemna dama jo je očitala: "Gospod se je že pred dvema tednoma telefonsko najavil."

Doktor Gluck, suh, vdrth lic, s kratko pristrženimi sivimi lasmi, je vstopivšega klienta vprašujoče pogledal.

"Te stene," je dejal, kimaje z glavo, "ališijo vse in ne morejo ničesar ponoviti. Mislite si torej, da sem jaz takšna stvar."

Doktor Gluck je gledal, kako hitro so nato privrele besede čez debele ustnice njegovega klienta. Misli je na to, koliko besed se na svetu izgubi. Pravcat slap sočutja s samim seboj in tožba se je izlila iz obiskovalca.

Na doktorjevem obrazu ni trznila niti mišica. Tu in tam je pogledal v zrcalo nad govornikovo

glavo, ki je v njem udobno lahko

videl, koliko je ura. Pod uro je bila signalna luč, ki je zagorela, kadar je določen čas potekel. Pol ure — dva dolarja — a kako hitro mine takšne pol ure! Mož je očitno imel mnogo na srcu, ker si je bil rezerviral celo uro za tri dolarje! Ko bo čas potekel, se bo prikazala miss Sladova in mu ljubezljivo sporočila, da je ura minila; moral se bo domeniti za drugič. Doktor Gluck ga je pogledal.

Mož je umaknil in se s čudno prodrljivostjo zazrl vanj.

"Lahko mi poveste vse, kar hočete, in zamolčite vse, kar hočete," je zamrmral doktor Gluck. "Saj nisem sodnik. Samo poslušalec sem in nič drugega."

Govornika je to opogumilo in spet se mu je iz srca izlila nova ploha besed. Obiskovalec je z

oči iskal pomoči pri doktorju Glucku. Tedaj se je zasvetila luč in vstopila je miss Sladova.

"Še drugi ljudje čakajo," je ostro rekla miss Sladova. "Če želite, lahko pridete spet drugi četrtek ob štirih."

Ko je doktor Gluck spet ponovil svoje uvodne besede, si je začela olajševati srce temnolasa mladenka, ki ji je obraz zastirala tenčica. Ko je vstala, ji je doktor Gluck z vzdihom ponudil roko.

"Ubogo dete!" je dejal, "našli boste pravo pot, zaupajte v življenje in vase."

Ko je doktor Gluck odpustil šestega klienta, si je natočil kozarec vode. Ljudje hočejo govoriti, govoriti — a nihče jih neče poslušati. Uboge duše, koliko skrbi imajo na tem svetu! In dobro jim de, če se izpovedo. Skoraj nihče ga ni vprašal za svet. In vedel je tudi, da svetovati ne sme, da ne sme vplivati na usodo drugih ljudi. Bil je vesel, da je imel le še eno obiskovalko.

"Te stene," je dejal in se obrnil k zardi mladenki, "ališijo vse in ne morejo ničesar ponoviti. Mislite si, da sem jaz takšna stena."

Vljudno jo je poprosil, naj se de.

"Morala sem priti k vam, gospod doktor," je izdala mladenka. "Nikogar nimam, da bi z njim govorila. Ne morem razumeti, zakaj Jerryjeva mati zahteva ... tako krasno stanovanje ima zase."

Doktor Gluck je sedel in z roko tjavdan risal geometrične like na list, ki ga je imel pred seboj. Pobesil je glavo. Ko je poteklo pol ure in je zagorela rdeča luč, je videl, da so njene oči polne solz.

"Neskončno mi je žal, ljubo dete," je nežno dejal. "Če bi sedel tu na mojem mestu in spoznavali vse skrbi in vso nesrečo drugih, potem bi videli, koliko moči vsakdo potrebuje in kako zelo se moramo truditi, da vselej prav storimo."

Ko je odšla, je spet sedel in pomislil na vse obiskovalce tistega dne. Za jutri se jih je oglasilo dvajst. In prihodnjih štirinajst dni je že vnaprej zasedenih. "Sočutno srce" je bila velika atrakcija.

Vrata so se odprla in na pragu se je prikazala velika in lepa gospa.

"Elder," je vzkliknila, "če hočete, k Normanovim na večerjo, se morava podvzati!"

Doktor Gluck se ni ganil. Gospa je stopila bliže in je s členki prstov ostro potrkala na mizni vogal.

"Elder!"

Doktor Gluck jo je začudeno pogledal.

"O!" je dejal. Hitro je segel v predal in si pritrdil za uho drobceno črno slušalko za naglušne; njena vrveca se je zgubljala v žepu njegovega suknjica.

"Oprost, dragica!" je zamrmral in se oprášal, "ali mi nisi nekaj rekla?"

—RBI

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopis in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj ne ne pošiljajo listu Prosveta.

Člani bataljona Abraham Lincoln, ki se borijo na strani španskih lojalistov.

Stanovitna ženska

Ko je Jim Howard spoznal očarljivo Ano Darringtonovo, niti za trenutek podvomil, da pomeni to srečanje zanj uro usode. Ta usoda pa je bila po naziranju njegovih prijateljev in tovarišev zelo pozna, kajti Howard je bil človek v letih in moral bi se zgoditi več nego čudež, če bi Ana Darringtonova samo prisluhnila njegovim besedam.

Vendar na svetu se še vedno dogajajo neverjetne stvari in tako je Howard imel dovolj poguma, da je lepi Ani Darringtonovi izpovedal svoja čustva. Po tistem sestanku sta se sešla še trikrat. Ko ni Ana ponudbe niti sprejela, niti odklonila, je smatral Howard, da je dovolj dolgo čakal.

Pokazal se je deklici od prave strani. In tedaj je imel občutek, da ga mlado dekle gleda nekako z viška. Zaradi tega se posiljal mal nista več sestajala. Howard pa je šel kljub temu naslednji dan v park, ker je vedel, da prihaja Ana dnevno tja. Ana je res prišla, ampak ne sama, temveč v spremstvu mladega kavalirja. In sprehajala se je z njim tako večje po parku, da ni Howard tega niti zasutil.

Tedaj se je Jim Howard vrnil domov ter je napisal Ani poslovilno pismo. Nakopičil je v njem vse polno obtožb in očitkov proti Ani Darringtonovi. Na koncu je dostavil: "Napravi sem trden sklep, da se nikdar več ne vidiva. Zato vas prosim, da se mi v bodoče ne približate v nobenem položaju."

Naslednje jutro, Jim ni verjel lastnim očem, je prišlo pismo. Naslov je bil napisan lastnorčno od Ano Darringtonove. Poznail je njeno poldrobno in znatno pisavo.

"Zaman!" se je rotil Howard, "zaman! Bajka je končana!" Zalepil je pismo in ga poslal Ani Darringtonovi.

Štiri in dvajset ur pozneje mu je prinesel poštni sel novo pismo. Naslov je bil napisan zopet z roko lepe Ane. "To pa je neverjetna žilavost!" je menil Howard, vtaknil pismo kakor ga je bil prejel v novo zalepko in ga poslal neprečitane nazaj. In tako je pismo romalo od enega do drugega, dokler ni prišlo do svoje osme postaje.

Ko je poštni sel osmič pozvonil pri vratih Jima Howarda, se je v srcu starega samca le zgenilo nežno čustvo. Ljubezen, ki mu jo je izkazovala Ana Darringtonova, ga je močno presunila. Dejaj je: "Sicer me je ta ženska nekaj časa prezirala, pa naj bo. Odpuščam ji. Odpri bom njeno pismo."

In je pomolil zalepljeno pismo prijatelju Hobsonu, ki je bil ravno tedaj pri njem na obisku.

"Prijatelj!" je rekel. "Pro-

sim te, odpri zalepko! Ti si pri tej stvari neinteresiran."

Hobson je prerezal zalepko, da je padlo na tla devet ovitkov. Slednjič so v zadnjem našli pismo.

Howard je tedaj nestrno vprašal: "Kaj pa piše? Daj meni, da prečitam!"

Hobson mu je izročil pisanje in Howardov obraz se je strašno podaljšal.

Bilo je pismo, ki ga je on sam poslal Ani Darringtonovi in mu ga je naslovljena vrnila, ne da bi ga odprla in prečitala ...

Narodnosti v Čehoslovaški republiki

Pregled po občinah

Z ozirom na manjšinsko vprašanje, ki pretresa sedaj politično življenje v čehoslovaški republiki, nam prikazuje naslednji pregled, kakšne so večine v občinah.

Republika ima 17.189 občin. Večino imajo v občinah:

čehoslovaško v	11.764
nemško v	4.001
ogrsko v	740
rusinsko v	620
poljsko v	56
rumunsko v	3
slovensko (lužiško) v	3
židovsko v	3

Republika ima v svoji sredi tri ali štiri znatne manjšine, smatra pa, da je to problem nje notranje politike, ki ga hoče rešiti sama pred očmi vse Evrope. Na Čehoslovaškem se čudijo, da Anglija, zlasti, in Francija priporočata Nemčiji, da odvrne Henleina od pretiranih zahtev. To pomeni vsekakor vmešavanje v notranje razmere republike.

Druge države lahko intervenirajo pri vladi, če se gode krivice, nimajo pa moralne pravice, da vodijo politiko ali iredenjo v drugih državah, ker je to kršitev suverenosti ali neodvis-

nosti, kar ne mere voditi do razuma med narodi. Zunanji minister dr. Kruš je tudi izjavil na intervju, da se naj eventualno pomeni ustava, da je to sporazuma, pač pa ne more govoriti o tem, da bi se ustala izpremenila v kvar nedotakljivi sti demokracije v republiki.

—Del. Pol.

HUMOR

Otroška logika

Janezek bi se rad kopal, zmaje z glavo.

"Kolikokrat sem ti že rekel, kaj po kosilu ne smeš v vod!"

"Ze prav, mamica," je Janezek, "a danes smo za kope vendar imeli ribe!"

Spretnost

Gospod Klepetec je prišel trgovsko šolo.

"Ali imate spretno stroje ke?"

"Seveda. Od naših zadnjih turantov se jih je pet v sedmih tednih poročilo s svojimi šol."

Pozabljenost

"Arhibald," se sramežljivo pritožuje profesorjeva žena svo možu, "ali veš, da me je go nislj poljubil?"

"Čudno," razmišlja znani nik, "čudno! Koga sem pa pol prav za prav pljubljaj?"

NA PRODAJ JE:

3 nadstropna iz opeke zidana s strešjem, kletjo in sicer 1-3-3-3-4, in 1-3 sobnima stanovanj blizu šole, cerkve in trgovskega centra, kakor tudi poleg polnične kmetice. Oglasite se pri lastniku: So. Millard Ave., Chicago, Ill. (A)

VAŽNO ZA VSAKOGA

KADAR pošiljate denar v stari knjižnici KADAR ste namenjali v stari knjižnici KADAR šolite knjižnice starega knjižnika

KARTE za vse izle

Potniki z našim posredovanjem se jejo najceneje in zadovoljivo. Denarne pošiljke izvršujemo in zanesljivo po dnevnem kursu v JUGOSLAVIJO in ITALIJO

Za \$ 2.55 ... 100 Din	Za \$ 2.55 ... 100 Din
" 5.00 ... 200 "	" 5.00 ... 200 "
" 7.50 ... 300 "	" 7.50 ... 300 "
" 11.00 ... 500 "	" 11.00 ... 500 "
" 22.00 ... 1.000 "	" 22.00 ... 1.000 "
" 44.00 ... 2.000 "	" 44.00 ... 2.000 "

Navedena cena se podvrže spremeni, če kurs. Pošiljamo tudi denar krupno izvršujemo lističe v dolarji. V Vašem lastnem interesu je, da pitate na ceno in poljezila

SLOVENIC PUBLISHING (Glas Naroda—Travel Bureau) 216 West 18 st. New York, N.Y.

POSUŠAJTE PALANDECH'S TRAVEL BUREAU Folklore Radio Program Every Sunday from 1 to 2 P.M. Station WWAE — 1200 kHz

V Jugoslavijo SAMO 7 DNI

če potujete na ekspresnih parnikih: BREMEN • EUROPA

Brzi vlak ob Bremen in Europa v Bremerhaven zajamči udobno potovanje do Ljubljane

Ali potujete s priljubljenimi ekspres. parniki: COLUMBUS

HANSA • DEUTSCHLAND HAMBURG • NEW YORK

Izborne železniške zveze od Cherbourga, Bremena in Hamburga.

Strokovnjaški nasveti glede vizev za prihodnje in obiskovalce.

Za pojasnila vprašajte lokalnega agenta ali 130 W. Randolph St. Chicago, Ill.

HAMBURG-AMERICAN LINE NORTH GERMAN LLOYD

Voditelji sovjetske Rusije na poti na Rdeči trg, odkoder so opazovali prvomajsko parado jaskih čet. Spredaj je Josef Stalin.